

SOSYAL BİLİMLERDE SEÇME KONULAR 5

EDİTÖR
Doç. Dr. Hasan ÇİFTÇİ

YAZARLAR
Prof. Dr. Cihan SEÇİLMİŞ
Doç. Dr. Ayşegül ULUTAŞ KESKİNKILIÇ
Doç. Dr. Elif AKSOY
Doç. Dr. Güler DEMİR
Doç. Dr. Turgay MURAT
Dr. Öğr. Üyesi Azize ŞAHİN
Dr. Öğr. Üyesi Cenk BERKANT
Dr. Öğr. Üyesi Malik YILMAZ
Dr. Öğr. Üyesi Murat ÇINAR
Dr. Öğr. Üyesi Olkan SENEMOĞLU
Öğr. Gör. Dr. İlker KILIÇ
Dr. Barış ARMUTCU
Dr. Cemil ÇELİK
Dr. Çiğdem İNCE AYAYDIN
Dr. Orhan GÖKTEPE
Dr. Serdar GEZER
Öğr. Gör. Semra AKTO
Öğr. Gör. Serdar OKAN
Uzm. Elif ŞENEL
Alper MAVİ
Emre DURAN
Erhan ÖZYAŞAR
Hasan YALÇIN

İKSAD
Publishing House

SOSYAL BİLİMLERDE SEÇME KONULAR 5

EDİTÖR

Doç. Dr. Hasan ÇİFTÇİ

YAZARLAR

Prof. Dr. Cihan SEÇİLMİŞ
Doç. Dr. Ayşegül ULUTAŞ KESKİNKILIÇ
Doç. Dr. Elif AKSOY
Doç. Dr. Güler DEMİR
Doç. Dr. Turgay MURAT
Dr. Öğr. Üyesi Azize ŞAHİN
Dr. Öğr. Üyesi Cenk BERKANT
Dr. Öğr. Üyesi Malik YILMAZ
Dr. Öğr. Üyesi Murat ÇINAR
Dr. Öğr. Üyesi Olkan SENEMOĞLU
Öğr. Gör. Dr. İlker KILIÇ
Dr. Barış ARMUTCU
Dr. Cemil ÇELİK
Dr. Çiğdem İNCE AYAYDIN
Dr. Orhan GÖKTEPE
Dr. Serdar GEZER
Öğr. Gör. Semra AKTO
Öğr. Gör. Serdar OKAN
Uzm. Elif ŞENEL
Alper MAVİ
Emre DURAN
Erhan ÖZYAŞAR
Hasan YALÇIN

İKSAD Publishing House

Copyright © 2022 by iksad publishing house
All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, distributed or transmitted in any form or by
any means, including photocopying, recording or other electronic or mechanical methods, without the prior written permission of the publisher, except in the case of
brief quotations embodied in critical reviews and certain other noncommercial uses permitted by copyright law. Institution of Economic Development and Social
Researches Publications®
(The Licence Number of Publicator: 2014/31220)
TURKEY TR: +90 342 606 06 75
USA: +1 631 685 0 853
E mail: iksadyayinevi@gmail.com
www.iksadyayinevi.com

It is responsibility of the author to abide by the publishing ethics rules.
Iksad Publications – 2022©

ISBN: 978-625-8405-93-4
Cover Design: İbrahim KAYA
March / 2022
Ankara / Turkey
Size = 16x24 cm

İÇİNDEKİLER

EDİTÖRDEN / ÖNSÖZ

Doç.Dr. Hasan ÇİFTÇİ... 1

BÖLÜM 1

TÜRKİYE'YE YÖNELEN SURİYELİ MÜLTECİ AKININ ETKİLERİ VE BEKLENTİLER

Dr. Orhan GÖKTEPE 3

BÖLÜM 2

TURİZM İŞLETMELERİNDE AHİLİK UYGULAMALARI: KAPADOKYA ÖRNEĞİ

Uzm. Elif ŞENEL , Öğr. Gör. Dr. İlker KILIÇ ,

Prof. Dr. Cihan SEÇİLMİŞ 29

BÖLÜM 3

BİR META ANALİZ: ULUSAL YAZIN BAĞLAMINDA İŞ TATMİNİ VE PERFORMANS

Öğr. Gör. Serdar OKAN 43

BÖLÜM 4

İNSAN-MEKÂN ETKİLEŞİMİNDE YENİ BİR BOYUT OLARAK SİBER SİSTEMLER

Emre DURAN 63

BÖLÜM 5

TÜRKİYE'NİN SINIRLARINI OLUŞTURAN NEHİRLER

Dr. Öğr. Üyesi Murat ÇINAR..... 85

BÖLÜM 6

ERGENLERDE İNTİHAR VE İLİŞKİLİ FAKTÖRLER

Öğr. Gör. Semra AKTO

Doç. Dr. Ayşegül ULUTAŞ KESKİNKILIÇ 115

BÖLÜM 7

ÖZ BELİRLEME KURAMI PERSPEKTİFİNDEN MOTİVASYON

Dr. Çiğdem İNCE AYAYDIN 147

BÖLÜM 8

YEŞİLÇAM SİNEMASI'NDA SENDİKA HAKKI: 'DİYET' FİLMİ

Dr. Serdar GEZER 173

BÖLÜM 9

BİLGİ TOPLUMU KURAMLARI: KAVRAMSAL VE KARŞILAŞTIRMALI BİR PERSPEKTİF

Doç. Dr. Güler DEMİR 195

BÖLÜM 10

ENFORMASYON VE BİLGİ TERİMLERİ: KAVRAMSAL BİR YAKLAŞIM

Dr. Öğr. Üyesi Malik YILMAZ 217

BÖLÜM 11

Fondaco dei Turchi ve VENEDİK'TE TÜRK İMAJI

Dr. Öğr. Üyesi Cenk BERKANT 251

BÖLÜM 12

İSLAM ÖNCESİ VE SONRASI TÜRK SANATLARINDA GÖRÜLEN KÜN-AY İKONOGRAFİSİ

Doç. Dr. Elif AKSOY 277

BÖLÜM 13

BANDUNG KONFERANSI VE SONRASI SOVYET RUSYA'NIN BAĞLANTISIZLAR POLİTİKASI

Erhan ÖZYAŞAR, Doç. Dr. Turgay MURAT..... 303

BÖLÜM 14

SURİYE'DEKİ HALKIN SİYASAL KATILIM DAVRANIŞLARI ÜZERİNDE ETKİLİ OLAN FAKTÖRLER

Dr. Barış ARMUTCU , Alper MAVİ 337

BÖLÜM 15

OSMANLI DÖNEMİ ANTALYA KARANTİNA TEŞKİLATI

Dr. Cemil ÇELİK 361

BÖLÜM 16

MARK NEOCLEOUS'UN DEVLET VE SİVİL TOPLUM TARTIŞMALARINA KATKISI

Dr. Öğr. Üyesi Olkan SENEMOĞLU, Hasan YALÇIN..... 403

BÖLÜM 17

MARKA VE MÜŞTERİ İLİŞKİLERİ EKSENİNDE MARKA DENEYİMİ KAVRAMI

Dr. Öğr. Üyesi Azize ŞAHİN..... 423

ÖNSÖZ

Yeni yüzyılda uluslararası ve ulusal düzeyde faaliyet gösteren işletmeler bir dizi faktör tarafından şekillenmektedir. Yeni yüzyılda teknolojinin hızlı değişimi ve dönüşümü ile birçok geleneksel yöntem farklılaşarak dijital hale gelmiştir. Bu değişim ve dönüşüm hiç olmadığı kadar hızlı gerçekleşmektedir. Buna göre Sosyal Bilimler her süreçten daha fazla etkilenmektedir. Sosyal bilimlerin değişimi bu süreçte daha belirgin hale gelecektir. Sosyal bilimlerle ilgili geçmiş çalışmalara bakıldığında günümüz Sosyal Bilimleri çalışmaları ile birçok farklılık tespit etmek mümkündür. Değişen teknoloji ile birlikte Sosyal bilimlere bakış bir bütün olarak değişmektedir. Bu söylemden hareketle sosyal bilimler, bireylerin olgular üzerinde yaptıkları değerlendirmelere dayanmaktadır. Değişim kaçınılmazdır ve değişimin sürekli olacağı açıktır.

İnsanların değişen bakış açılarını ve geleneksel davranışlarını güncellemelerini tek bir disiplinde yapılan çalışmalara bağlamak mümkün değildir. Ancak tüm sosyal bilimlerdeki disiplinler bir bütün olarak ele alınıp değerlendirildiğinde doğru sonuca ve güncelliğe ulaşılabilir. Sosyal bilimlerdeki değişim sürekliliği sağlayacaktır.

Bu kitaptan yararlanacak araştırmacılar adına kitaba bir bölüm yazarak bilgiyi evrenselleştiren, paylaşan ve çoğaltan tüm akademisyenlere teşekkür ederim. Ayrıca bu kitap ve benzeri kitapların hayata geçmesinde emeği geçenlere ve yazarları bir platformda buluşturan ve bu değerli eserleri kitaplaştıran İKSAD Yayınları'na sonsuz teşekkürler…

EDİTÖR

Doç. Dr. Hasan ÇİFTÇİ

BÖLÜM 16

MARK NEOCLEOUS'UN DEVLET VE SİVİL TOPLUM TARTIŞMALARINA KATKISI

Dr. Öğr. Üyesi Olkan SENEMOĞLU [1], Hasan YALÇIN[2]

[1] Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, olkansenemoglu@gmail.com Orcid: 0000-0001-6290-6631
[2] Orcid: 0000-0003-1561-6521

GİRİŞ

Sivil toplumun, devlet olgusunun ortaya çıkışıyla birlikte gündeme geldiğini söylemek mümkündür. Devletin ortaya çıkmasıyla birlikte sivil toplum tartışmasının gündeme gelmesinin olası nedenlerini düşünecek olursak; i. Devletin kendi yurttaşlarının haklarını gerektiğinde ve mümkün olduğunca azaltma eğiliminde olma arzusu, ii. Devletin yurttaşların ihtiyaç duyduğu bütün konularda eyleme geçmesi ve örgütlenmesi yerine "sivil" halkın o alanda söz ve yetki almasına alan açılması, iii. Devletin, yurttaşlara görece özerk bir alan açma yanılsaması. Buradan hareketle sivil toplum ve devlet tartışmalarında çeşitli patikalar tespit edilebilir. Öncelikle nispeten devletin ve egemenliğinin ön plana çıkarıldığı düşünceyi takip edecek olursak, Machiavelli, Hobbes vb düşünürleri bir gruba alabiliriz. Devletin minimalize olup sivil toplumun ön plana çıkması gerektiğini savunan, Locke, Mill, Hayek vb. düşünürleri ayrı bir gruba alabiliriz. Bu iki grubun dışında bir de bizzat Marx'ın da içinde bulunduğu ve Resnick'in (1987) sınıflandırdığı üzere Marx ve Gramsci'yi sayabiliriz. Söz konusu okumakta olduğunuz bu metin bu iki düşünürün yanına bir de Neocleous'u eklemektedir. İşte bu çalışma, bu sınıflandırmalar içinde ve şu sorular etrafında; i. Sivil toplum devletten ayrı ve onun karşısında bir olgu mudur? ii. Devlet sivil toplumu düzenler ve dizayn eder mi? iii. Sivil toplum ve devlet bir karşıtlık mıdır veya birbirinin zorunlu sonucu mudur? soruları bağlamında Neocleous'un, sivil toplum ve devlet tartışmalarında ne tür fikirler ileri sürdüğüne odaklanmaktadır.

1. SİVİL TOPLUM DEVLET TARTIŞMALARI

Sivil toplum tartışmalarında çok geniş bir çerçevede tartışmalar yürütülmüştür. Sivil toplum, bazen tamamen devletin dışında bir alanı nitelendirmek için kullanılırken, bazen devletin zorunlu olarak boş bıraktığı ve desteklediği bir alan olarak ele alınmıştır. Sivil toplum tartışmaları antik yunan düşüncesinde de kendini göstermesine rağmen, bu çalışmanın amacı için Hegel, Marx ve Gramsci'nin sivil toplum tartışmalarına değinmek yeterli olacaktır. Bu bağlamda genel bir sivil toplum tanımı ve önemli çıkarımlara değinilmiş, sivil toplum üzerine bütün görüşlere yer verilmemiştir.

Akat, sivil toplumu, "Bireylerin devletten izin almadan girebildiği toplumsal ilişkiler, gerçekleştirebildiği toplumsal etkinlikler" (Akat,1991:58) olarak tanımlarken Arslan, "birey özgürlüklerinin ve temel hakların

korunduğu, gönüllülük temelinde örgütlenmenin asıl olduğu, toplumun devletin önüne geçerek devlet politikalarını denetleyip yönlendirebildiği, yurttaşlık bilincine dayanan bir gelişmişlik düzeyi" (Arslan,2001:9) olarak ele alır. Ayrıca sivil toplumu vatandaşlık ve gönüllülük esasında ele alanlar da bulunmaktadır. Kongar'a göre; "sivil toplum, devletin resmi örgütlenmesinin dışında vatandaşlık bilinci ile geliştirilen gönüllü yapılanmalardan oluşmaktadır" (Kongar,1991:109).

Yerasimos, temsili demokrasinin yetersizliğini ileri sürerek modern bireyin, sivil toplumu bu eksikliği de içerecek şekilde yarattığına şöyle dikkat çeker: "Birey merkezci bir toplumda, bireyler kendilerini çeşitli ilgi ve çıkar alanlarının merkezi olarak gördükleri konularda daha etkili olmayı sağlayacak dayanışmaya ulaşmak için, aralarında birleşip sivil toplum kuruluşlarını meydana getirirler." (2001:13). Ayrıca sivil toplumu devlet karşısında koruma amacını dile getirenler de bulunmaktadır. "Toplumsal farklılaşmaya katkıda bulunmak ve bireylerini politik iradeye karşı korumaktadır" (Çaha,2001b:45). Kongar ise sivil toplumun başka bir özelliğinin altını şöyle çizmektedir: "Sivil toplum kuruluşları devletin resmi yapısı dışında olduğundan, doğrudan doğruya vatandaşın temel hak ve özgürlüklerini geliştirici niteliği ile de zorunlu olarak çoğulculuğu teşvik edici bir sonuç yaratacaktır." (Kongar,1991:110).

Kısaca değindiğimiz çeşitli sivil toplum tanımları ve nitelendirmelerinden sonra Hegel, Marx ve Gramsci'yi de içerecek şekilde, bir sivil toplum tartışması ele aldığımız çalışma itibariyle gerekli görülmektedir. Hegel düşüncesine baktığımızda, her biri ayrı etik yaşamlara sahip üç alan bulunmaktadır: Aile, sivil toplum ve devlet. Hegel bu üç alanı şu uzun alıntıda şöyle açıklar (2006:200):

> *"Törel töz, kendi için varolan özbilinci kendi Kavramı ile birlik içinde kapsayan bir şey olarak bir ailenin ve bir Ulusun edimsel Tinidir. Bu ideanın kavramı yalnızca Tin olarak, kendini bilen ve edimsel bir şey olarak vardır, çünkü kendi kendisinin nesnelleşmesidir; kendi kıpılarının biçimleri içinden geçen devimdir. Buna göre:*
> *A. Dolaysız ya da doğal törel Tindir; -Aile. Bu tözsellik kendi birliğinin yitişine, bölünmeye ve göreli olanın duruş noktasına geçer ve böylece*

B. Yurttaş toplumudur (Sivil Toplum) – bağımsız bireyler olarak üyelerin bu bağımsızlıklarından ötürü biçimsel olan evrensellikteki bir birlikleri ki, gereksinimleri yoluyla, kişi ve mülkiyet güvenliğinin aracı olarak tüze dizgesi (Hukuk Sistemi) yoluyla, ve tikel ve ortak çıkarları için bir dışsal düzen yoluyla ortaya çıkar ki, bu dışsal (organizasyon) Devlet(tir.)
C. tözsel evrenselin ve ona adanmış kamusal yaşamın ereğinde ve edimselleşmesinde, Devletin Anayasasında geriye getirilir ve birlik içine alınır."[3]

Fakat Hegel'in bu üç etik yaşam dediği durumun birbirinin zorunlu sonucu mu yoksa birer uğrak mı oldukları konusu net değildir. Örneğin sivil toplum Hegel düşüncesinde bazen devlete giden yolda bir uğrak olarak, kimi yerde de çatışmanın, eksikliğin ve diğer etik yaşamların bozulmasına neden olan bir alan tasviriyle karşımıza çıkar. Keane'ye göre sivil toplum aile ile devlet arasında yer alan bir sosyal alandır (1993:100). Fakat Sivil toplum Knox'un dikkat çektiği üzere Hegel düşüncesinde aile bağlarını kopardığı için, aile üyeleri arasındaki uyumu bozup birbirlerini hasım olarak görmelerine neden olur (1984,s.1). Ayrıca sivil toplum kendi içindeki çatışmaları nedeniyle bir tür yozlaşma zemini açmaktadır. Hegel bu tür yozlaşmanın, nasıl olduğunu şöyle tartışır (1991:160):

"Her yandan hücum eden ihtiyaçların tatmini, olağanlığı içinde keyfi irade ve sübjektif tercih olarak kendisi-için özellik, bu tatmin süreci içinde kendi kendisini ve cevhersel kavramını yok eder. Öte yandan, ihtiyaç, sonsuzca yeni arzular doğurduğu, sürekli olarak keyfiliğe ve dış olağanlığa tabi bulunduğu ve de evrenselliğin gücüyle sınırlandırılmış olduğu için, onun tatmini -ihtiyaç ister zorunlu, ister olağan olsun- daima olağandır. Sivil toplum, bu zıtlıkları ve karmaşıklıkları içinde, hem sefahat ve sefalet, hem de bu ikisi için ortak olan fizik ve moral yozlaşma manzaraları gösterir."

[3]* (Parantez içleri bize, italik vurgular çevirmene ait.)

Tüm bu tartışmaların sonunda Hegel (1991:169) "...sivil toplumda, tabiat tarafından konulmuş olan insanlararası eşitsizliği ortadan kaldırmaz..." Ayrıca sanayi kapitalizminin yol açmış olduğu eşitsizliğin ve sefaletin giderilmesi hususunda sivil toplumun başarısız olduğunu şöyle dile getirir: "...sivil toplum yeterince zengin değildir, yani bütün zenginliğine rağmen, doğurduğu aşırı sefaletin ve pleb kitlesinin kefaretini ödeyebilecek güçten yoksundur" (Hegel,1991:193). Görüldüğü üzere Hegel, sivil toplumu eksik, yetersiz görmektedir, ayrıca sivil toplum bir çatışma alanıdır da. Sivil toplumun çatışma alanı olmasından dolayı ve ayrıca kişilerin kendi çıkarlarını göz önünde tutmalarından dolayı Hegel, devleti zorunlu olarak görür.

> *"Sivil toplum, bütün bireysel menfaatlerin birbirleriyle çatıştığı bir savaş alanıdır. Böyle olduğu gibi, ayrıca, burada a) bir yandan, bu bireysel menfaat, özel topluluğun menfaatlerine karşı, b) öbür yandan da, ikisi birden (bireysel menfaat ve özel topluluğun menfaati beraberce] devletin düzenlemelerine ve yüksek görüş noktasına karşı mücadele ederler. Bu özel sferlerin meşruiyet kazanmasından doğan korporasyon esprisi, giderek, kendi içinde devlet esprisine dönüşür, çünkü devlette kendi özel gayelerine erişmenin vasıtasını bulur. insanlardaki vatan sevgisinin [patriyotizm] sırrı burada aranmalıdır: vatandaşlar, devleti kendi cevherleri olarak görürler, çünkü özel menfaat sferlerini, meşruiyetlerini devlet sayesinde korurlar. Korporasyon esprisi, özel'in evrensel'e köklü bağlılığını kendi özünde dolaysızca içerir; bunun iyin, devletin kalplerde uyandırdığı derin ve güçlü duyguların kaynağı, bu korporasyon esprisidir (Hegel,1991:237)."*

Böylece Hegel için, sivil toplumun devlet tarafından düzenlenmesi zorunlu bir alan olarak görüldüğü söylenebilir.

Hegel'in dışında sivil topluma dair görüşlerine yer vereceğimiz bir diğer düşünür ise Marx'tır. Marx, sivil toplum ve devlet tartışmasında, sivil toplumun da bir tür yancılaşma ve egoist yaşam alanı olduğunu dile getirir:

> *"Tam bir politik devlet, özü gereği, insanın maddi yaşamına karşıt olarak insanın cinsil-yaşamıdır. Bu egoist yaşamın tüm önkoşulları, devlet alanının dışında sivil toplum içinde varlığını sürdürür ama sivil*

toplumun özellikleri olarak. Politik devletin asıl oluşumuna eriştiği yerde, insan -yalnızca düşüncede, bilinçte değil, gerçeklikte de, yaşamda da- göksel ve yersel olan ikili bir yaşam sürer: İçinde kendini komünal varlık olarak hissettiği politik topluluktaki yaşam ve içinde özel insan olarak davrandığı sivil toplumdaki yaşam, diğer insanları, bir araç olarak gördüğü, kendisini bir araç durumuna düşürdüğü ve yabancı güçlerin oyuncağı olduğu yaşam. Politik devlet sivil toplum karşısında göğün yer karşısında olduğu kadar tinseldir" (Marx: 2014:17-18).

Portelli, sivil toplumun karmaşık bir bütünlük (ensemble) oluşturduğuna dikkat çeker. Çünkü sivil toplumun alanı çok yaygındır ve bütün tarihsel bloğu yönetme yeteneği, içeriğinin eriştiği toplumsal kategorilere bir uyarlaması anlamına geldiğini dile getirir. Bu yüzden, Portelli sivil toplumun üç tamamlayıcı görünüm altında düşünülebileceğini dile getirir:

"1) Yönetici sınıfın ideolojisi olarak, ekonomiden, hukuktan vb geçerek sanattan bilime değin
bütün ideoloji kollarını kapsar.
2) Onları yönetici sınıfa bağlamak üzere bütün toplumsal katmanlar içinde yayılmış bulunan
dünya görüşü olarak bütün gruplara uyar: felsefe, din, ortak duyu (sense commun), folklor
gibi çeşitli nitel dereceleri de bu durumun sonucudur.
3) Toplumun ideolojik yönetimi olarak, üç özsel düzeyde eklemlenir: Gerçek anlamıyla
ideoloji, 'ideolojik yapı' –yani ideolojiyi yaratan ve yayan örgütler-, ve ideolojik gereç
yani teknik ideoloji yayma araçları (okul sistemi, mass media, kitaplıklar vb)" (Portelli,
1982:14-15).

Sivil toplum düşüncesine Gramsci de değinir. Sivil toplum ve politik tolum veya devlet olarak nitelendirdiği olguları şöyle açıklar:

"Şimdilik, üstyapılarda iki büyük basamak kurulabilir: 1. 'Sivil toplum' basamağı diyebileceğimiz basamak, yani, kabaca 'özel' denilen organizmaların tümünü içine alan basamak; 2. 'Politik toplum ya da devlet' basamağı. Bunlar, egemen takımın bütün toplum üzerindeki 'egemenlik' (egemonia) görevini karşıladıkları gibi, devlette ve 'hukuksal' yönetimde dile gelen 'doğrudan doğruya baskı' (dominio) ya da kontrol görevini de karşılamaktadır (Gramsci,1967:28)."[4]

Gramsci'den hareketle şunu söyleyebiliriz, demek ki sivil toplum egemen sınıfın aynı zamanda hegemonya kurma alanlarından biridir. Bu anlamda sivil toplum alanının boş bırakılacağına dair düşünce, kendi kendine işleyeceğine dair inanç boşa düşecektir. Burası Neocleous'un sivil toplum düşüncesi için de önemli, zira aşağıda göreceğimi üzere sivil toplum hiç de bağımsız hareket eden bir alan görünümü sergilememektedir.

Sivil toplumun başat bir öneme sahip olduğunu Portelli şöyle dile getirmektedir:

"Stratejik düzeyde, sivil toplumun politik topluma oranla göreli önemi, temel bir sorundur: Hegemonyanın sağlam bir biçimde yerleşmesi için, sivil toplumla politik toplumun da gelişmiş ve organik olarak bağlanmış bulunmaları gerekir: Egemen sınıf, egemenliğini sürdürüp götürmek için, böylece onlardan almaşık olarak ve uyumlu bir biçimde yararlanabilecektir" (Portelli,1982:35-36).

Fakat bu, sivil toplumun devlet ile ilişkisini açıkladığımız külliyat içerisinde devletin güvenlik algısının dışarıda bırakıldığını göz önünde bulundurmamız gerekiyor. İşte Neocleous'u özgün kılan yanın bu olduğunu dile getirmek yerinde olacaktır. Zira sivil toplum ne sivil halkın yurttaşlık bilinci ne de devletin karşısında özgür bir alan olarak düşünülemez zira Neocleous'a göre (Neocleous,2014a:32), devletin güvenliği, devletin çıkarları, ulusal güvenlik, halkın güvenliği vd. muğlak söylemler devletin, devlet aklı öğretisinin kendisine tanıdığı esnek ve acele hareket etme hakkından hareketle toplumsal alana istediği gibi müdahale etmesinin önünü açar. Şimdi bu

[4] Çeviri kısmen düzenlenmiştir.

bağlamda sivil toplum ve devlet ilişkisine dair Neocleous'un katkısına bakacağız.

2. NEOCLEOUS'UN DÜŞÜNCESİNDE DEVLET-SİVİL TOPLUM İLİŞKİSİ

Bu başlık altında Neocleous'un devlet-sivil toplum ilişkisine nasıl yaklaştığı ortaya konulacaktır. Sonrasında yazarın, devletin sivil toplumu inşa etme ve düzenleme araçları olarak ele aldığı polis erki ve savaş erki kavramsallaştırmaları açıklanacaktır.

İlk olarak söylemek gerekir ki Neocleous, Foucault ve ardılları gibi devlet-sivil toplum ikiliğini reddederek *yönetimsellik* mantığı çerçevesinde yeni bir yaklaşım önerenleri, devlet-sivil toplum ikiliğini, devletin sivil toplumun bir izdüşümü olarak ele alındığı kaba alt-yapı üst-yapı modeline indirgeyen yaklaşımları ve genel anlamda devleti ele alırken onu sadece parlamentoya indirgeyen yaklaşımları reddeder (Neocleous, 2015a). Neocleous'a göre devlet olgusu da sivil toplum olgusu da ancak bu ikisi birbirleri ile ilişkili bir şekilde ele alındığı zaman anlamlı olabilir. Sivil toplumdan bağımsız bir şekilde devlet kavramını ele alıp tartışmak anlamlı değildir. Dolayısıyla Neocleous devlet-sivil toplum ayrımını korur ancak bu ayrımı *siyasal yönetim* mantığı çerçevesinde yeniden düşünür. Siyasal yönetim, sivil toplumun kendi iç dinamikleri nedeni ile yıkılmaya mahkum doğasının, -yani aslında sivil toplumdaki sınıf mücadelesinin- devlet tarafından *siyasal* kategoriler olarak görülüp içerilmesi yoluyla devletin sermaye ile emek arasında, sermayenin lehine arabuluculuk yapmasıdır (Neocleous, 2015a: 192). Siyasal yönetimi sadece parlamentoya veya hükümete indirgemek, devletin sivil toplumu üretip düzenlerken başvurduğu siyasal kurumları ve araçları analiz dışı bırakmak demektir. Bu anlamda Neocleous siyasal yönetim derken devletin sivil toplumu düzenlediği tüm idari ve hukuki mekanizmaları da işin içerisine katar ve böylece burjuva toplum düzeninin inşasında rol oynayan tüm yönetsel kurumlar ve hukuki pratikler de analize dahil edilmiş olur. Zaten burjuvazinin direkt olarak siyasal yönetimi (parlamento, hükümet vd.) ele geçirmek gibi bir amacı da yoktur. Bu anlamda Neocleous'a göre (2015:160) siyasal yönetim devletin, işçi sınıfının mücadelesini baskı altına almak ve işçi sınıfının olası iktidarını önlemek amacıyla işçi sınıfını kuşatması, onu içermesi ve böylece çeşitli idari ve

yönetsel mekanizmalar aracılığıyla onu kendi çıkarına uygun bir şekilde biçimlendirmesidir.

Neocleous, sivil toplumun devlet tarafından inşa edildiğini, aynı şekilde devletin de sivil toplumdaki mücadeleler aracılığıyla şekillendiğini iddia eder. Sivil toplumdaki, sivil toplumun doğasından kaynaklanan sınıf mücadeleleri devleti şekillendirir ve böylece devleti sınıf savaşını içerecek ve onu yönetecek idari mekanizmaları ortaya çıkarması için koşullar (Neocleous, 2015:9). Yani piyasa ortamı, liberallerin iddia ettiğinin aksine devletten bağımsız bir şekilde asla kendi kendine oluşamaz. Aksine Neocleous'a göre (Bedirhanoğlu vd, 2016:26), eğer devlet sivil toplumu var edip sürekli bir biçimde onu çeşitli mekanizmalar ile düzenlemeseydi kapitalist sistemin ömrü bir hafta bile süremezdi. Dolayısıyla sivil toplumun oluşabilmesi için devletin onu oluşturması gerekmektedir. En basitinden piyasa ortamında sözleşme yapan tarafların devlet tarafından sözleşme yapmaya ehil olarak görülmeleri ve bu anlamda yasaya muhatap olan özneler olarak kurulmaları gerekmektedir (Neocleous,2015a:216). Burada devlet aslında bir nesne olan sermayeden yasal bir özne oluşturmuş ve böylece emek ile sermayeyi birbiri ile ilişkiye sokarak piyasayı yaratmıştır. Ayrıca bu ilişki bize yasanın egemen sınıfın çıkarlarını muhafaza etmenin ötesinde direkt olarak sivil toplumun inşasında rol oynayan bir işleve sahip olduğunu da göstermektedir.

Peki acaba devlet niçin sivil topluma müdahale etmektedir? Neocleous'a göre (Neocleous,2015a:135) devletin sivil topluma müdahalesinin üç işlevi vardır: Emek düzenini biçimlendirmek, yasal özneleri oluşturmak ve sınıf mücadelesini bastırmak. İşçi sınıfını bastırabilmenin tek yolu ise işçi sınıfının aleyhine kullanılabilecek idari ve yönetsel mekanizmalar inşa etmektir (Neocleous,2015a:160). Yeni bunu kabaca özetlemek gerekirse; Neocleous'a göre işçi sınıfı birtakım *idari* yapılanmalar aracılığıyla devlet tarafından oluşturulmuş ve sonrasında devlet tarafından biçimlendirilmiştir. İşçi sınıfının devlet tarafından oluşturulması ve idari mekanizmalar dolayımıyla düzenlenmesi, işçi sınıfının devrimci potansiyelini de bastırmıştır (Neocleous,2015a:170). Örneğin, işçi sınıfının sivil toplum içerisinde bir sınıf olarak devlet tarafından tanınması, çeşitli mücadelelerin akabinde elde edinilmiş bir kazanım olarak karşımıza çıkmaktadır ve işçi sınıfının tanınması ona hukuk nezdinde birtakım haklar verilmesine de olanak sağlamıştır. Ancak işçi sınıfının bir sınıf olarak tanınması aynı zamanda devletin işçi sınıfını

düzenlemek ve sınıf mücadelesini bastırmak amacı ile çeşitli idari ve yönetsel mekanizmalar üretmesini de beraberinde getirmiştir. Buna örnek olarak işçi sendikalarını verebiliriz. Neocleous'a göre (2015a:209) sendikalar, işçi sınıfının içerisinden doğal bir şekilde doğup gelişen örgütler olarak görülmemelidir. İşçi sendikaları aslında devletin işçi sınıfının mücadelesini yapılandırmak için devlet tarafından oluşturulan ve aynı şekilde işleyişinin sınırlarının devlet tarafından belirlendiği örgütlerdir. Asıl amaçları emek ile sermaye arasında soruna çözüm üretmektir. Sonuç olarak Neocleous'a göre (2015a:202) devlet, emek ile sermaye arasında bir nevi tampon olarak iş görür, bu iki kolektif öznenin birbirleri ile uyum içerisinde çalışmasını sağlar ve aynı zamanda onları birbirinden ayrı da tutar.

3. DEVLETİN SİVİL TOPLUMU DÜZENLEME YÖNTEM VE ARAÇLARI

Buraya kadar devletin aktif bir şekilde sivil toplumu oluşturduğunu ve sürekli olarak onu çeşitli mekanizmalar aracılığı ile düzenlediğini söyledik. Peki devlet bu müdahale gücünü nereden bulmakta ve bu müdahaleleri nasıl meşrulaştırmaktadır? Burada ise devreye savaş erki ile polis erki girmektedir. Bu başlık altında Neocleous'un devletin topluma meşru bir şekilde müdahale etme ve onu düzenleme amacıyla işleme koyduğunu iddia ettiği polis erki ve savaş erki kavramsallaştırmaları ele alınacaktır.

3.1. Polis Erki

İlk olarak söylemek gerekir ki Neocleous *polis* kavramını oldukça geniş bir anlama gelecek şekilde kullanır. Neocleous'un bahsettiği polis, polis kurumuna indirgenebilecek bir şey değildir. En geniş anlamıyla polis, devletin sivil toplumu inşa etme ve onu düzenleme amacıyla başvurduğu bir faaliyettir. Polisin amacı *iyi düzeni* inşa etmektir. Örneğin Neocleous yoksulların denetlenmesini içeren sosyal güvenlik politikalarını bir polislik işlevi olarak tanımlar (Bedirhanoğlu vd. 2016:15).

Neocleous'a göre düzenin liberal bir biçimde yeniden inşası, liberalizmin ilkeleri ile uyumlu olan birtakım güvenlik tekniklerini zorunlu kılmıştır (Neocleous, 2013:101). Bu anlamda polis de liberalizmin ona biçtiği dar kavrayıştan çıkartılıp, liberalizmin güvenlik teknikleri ile arasındaki bağlantılarla birlikte ele alınmalı ve polisliğin liberal düzenin inşasında

oynadığı roller deşifre edilmelidir. Liberalizmin polisi bütün yurttaşları suçtan korumaya çalışan, hukuk tarafından sınırlandırılmış bağımsız ve tarafsız bir kurumdur. Ancak bu söylem polisin sivil toplum üzerindeki düzenleyici rolünü görmezden gelmekte ve dolayısıyla polis erkinin doğasını kavrayamamaktadır. Neocleous polisi feodal ilişkilerin çözülmesi ile birlikte özgürleşen ve bu anlamda *efendisiz* kalan insanların efendisi ve iyi düzenin babası olarak ele alır (Neocleous, 2013). Feodal ilişkiler çözülünce sosyal alanı düzenleyen zümreler yok olmuştur. Merkeziyetçi devletin ortaya çıkıp gelişmesi ile birlikte egemen haline gelen devlet, düzeni inşa etme görevini üstüne almıştır ve bu görevini polis aracılığıyla yerine getirmiştir. Burjuva sivil toplumu zorunlu olarak durmadan kendi düşmanını ürettiği için (kendi mezar kazıcısı) buradaki ilişkilerin devlet tarafından modern efendi olan sermayenin efendiliği altında sürekli olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Polislik de tam olarak buraya oturur. Polisin görevi burjuvazinin mezar kazıcılarının, mezarı kazmalarına engel olmak ve böylece özel mülkiyet rejimini güvenli hale getirmektir. Burjuvazinin gelişip serpildiği bir dönemde de düzene karşı en büyük tehdit doğal olarak emekçi sınıfından gelmekteydi. Bu nedenle düzenin inşası ve güvenliğin sağlanması için denetim altına alınması gereken en önemli kesim emekçi sınıfıydı ve polisin işi de tam olarak buydu. (Neocleous, 2013:58) Çünkü üretim araçlarından koparılan emekçiler emeklerini ücret karşılığı satmaya kolay kolay ikna olmadılar. Bunun yerine insanlar serseriliğe ve dilenciliğe yönelip kapitalist düzene karşı tehdit oluşturan *başıbozuklar* haline gelerek polisin muhatabı oldular. Bu anlamda Neocleous (2013:63) polisliğin birinci evresinde[5] polisin, çalışmayı reddeden serserileri çeşitli şekillerde cezalandırdığını ve onları şehirlerden sürdüğünü; polisliğin ikinci evresinde ise serserileri bir şekilde işgücü piyasasında dolaşıma sokmaya yönelik önlemler aldığını söyler. Ona göre (Neocleous, 2013: 124), insanların üretim araçlarından kopartılmaları ve mülksüzleştirilip ücretli emekçiye dönüştürülmeleri ve buna müteakip emeğin metalaşması süreci devlet tarafından yetkilendirilmiş ve kapitalist birikimin olmazsa olmazı olan polis mekanizması olmadan asla gerçekleşemezdi. Neocleous

[5] Neocleous *Toplumsal Düzenin İnşası* adlı kitabında polisin tarihini üç evreye ayırır. İlk iki evre 1618-1648 yılları arasındaki 30 Yıl Savaşları ile birbirinden ayrılır. Üçüncü evre ise 18. yüzyılda başlamaktadır.

(2013:96) 18. yüzyıla geldiğimizde polisin üçüncü evresine geçildiğini ve liberallerin polis kavramını dönüştürdüğünü söyler. Bu dönemde eskinin kameralist ve polis bilimcilerinin baskıcı rejimlerinin çok geniş düzenleyici yetkilere sahip olan ve toplumsal alanın hemen her kısmından sorumlu olan polisleri yerini sadece hukukun sınırları çerçevesinde suçla mücadele eden minimal ve tarafsız polise bırakmıştır.

18. ve 19. yüzyıllarda gerçekleştirilen polis reformlarından önce polis çevre temizliğinden ticareti denetlemeye kadar birçok yetkiye sahipti. Gerçekleştirilen polis reformları ile beraber bu işlevler devletin çeşitli kurumlarına dağıtılarak başka birimler tarafından yerine getirilmeye başlanmıştır. Bedirhanoğlu'na göre (2016:18) Neocleous bu girişimi kapitalizmin gelişmesi ve dolayısıyla yoksulluğun artık polis birimi tarafından değil de piyasa tarafından kontrol altına alınmaya başlaması ile ilişkilendirmektedir. Neocleous'a göre (2013:177) her ne kadar bu reformlar polisin işlevinin daraltılması ve yetki alanının suçla mücadele ile sınırlandırılması olarak okunabilirse de aslında ortaya çıkan yeni hizmet birimleri polis projesinin başka isimler ile (çoğu kez bunun ismi sosyal güvenlik olmuştur) devam ettirilmesidir. Neocleous bu düşüncesini şöyle açıklayıp devam ettirir: Refah devleti zamanında ortaya çıkan sosyal güvenlik memurları, sosyal hizmet görevlileri, kamusal sağlık sistemi, sosyal politika idarecileri vd. sosyal politika sisteminin figürleri, tıpkı polis memurları gibi sistemin kontrol altına alınmasının ve onu sermayenin çıkarına olacak şekilde düzenlenmesinin birer aracıdırlar (Neocleous,2013:125). Dolayısıyla bu kurumlar da aslında bir polisiye kurumudur. Yani polis insanların hayatını düzenlemeyi bırakmamış, polisin bu polisiye işlevi başka birimler tarafından yerine getirilmeye devam etmiştir. Sosyal güvenliğin kendisi bu anlamda bir polis projesidir. Bu nedenle iddia edildiğinin aksine polisin asıl amacı suçla mücadele değildir. Polisin suçla ilgili olduğunu oldukça yaygın kabul görmüş bir mittir. Bu mitin yaygın kabul görmesinin sebebi Neocleous'a göre polisin kanun ile birlikte ele alınması, polisin kanunları uygulamaktan öte bir şey yapmadığının ve kanunun polis eylemlerinin sınırını oluşturduğunun düşünülmesidir (Neocleous, 2013:180). Liberal savlar bize yasaların bireylerin haklarını devlete karşı koruduğunu ve bu şekilde devleti sınırlandırdığını söyler. Mevcut yasaların hali hazırda egemen olan sınıfın çıkarlarını pekiştirmek üzere çıkartıldığı ve hukukun devlet için sadece yasal

bir sıkıntı olduğu bir yana bırakılsa dahi Neocleous'un belirttiği üzere polisin takdir yetkisi kanunların bir gruba, diğer gruptan daha sıkı uygulanmasına sebep olur (Neocleous, 2013:191). Metro istasyonlarında gelen geçenler arasından *rastgele* birilerine kimlik soran polis memurlarını düşündüğümüzde bu polislerin takım elbiseli, kravatlı, bakımlı birisine kimlik sormasının ihtimali ile saçı sakalı birbirine karışmış, yoksul birisine kimlik sormasının ihtimali aynı olmasa gerek. Polisin uyguladığı talimatların hedef kitlesi sermaye sınıfı değil, yoksul işçi sınıfıdır. Bu nedenle Neocleous'a göre (2013:192) polisin sadece yasaları uyguluyor olduğunu söylemek polisin davranışlarını yasalardan daha fazla belirleyen takdir yetkisini görmezden gelmek demektir. Zira ABD'de polis tarafından işlenen George Floyd cinayeti bize polisin takdir yetkisinin ırksal dinamiklerini göstermektedir. Ancak buna çözüm olarak daha çok hukuka uygunluk mottosu ile hareket etmemiz büyük bir yanılgıdır. Liberal anlayış hukuku adaletle eşitleyerek var olan hukukun uygulanmasını adalet diye sunmaktadır. Ancak Neocleous'a göre (2013:208), bu yasal fetişizmdir; kanunun hakimiyetini savunmak, var olan eşitsizliklere karşı daha çok hukuk istemek aslında var olan sömürü sistemini korumak ve değişimin önünü kapatmak demektir. Zira daha önce de belirtildiği gibi hukuk zaten hakim sınıfın çıkarlarını korumak için vardır. Kapitalist toplumda hukuk adaleti sağlamak için değil, düzeni sağlamak için vardır. Polisin amacı da bu anlamda adaletin tecelli etmesi için uğraşmak değil, düzeni koruma altına almak için uğraşmaktır. Bu nedenle Neocleous (2013:209) burjuva toplumunun düzene karşıt olan her şeyi yasadışı addettiğini söyler. Özel mülkiyet ilişkilerini muhafaza etmek üzere tahsis edilmiş olan düzen sözde tüm yurttaşların evrensel çıkarlarını koruma kisvesi altında sunulsa da düzenin asıl amacı özel mülkiyet rejimini korumaktır. Bu nedenle özel mülkiyet rejimine tehdit oluşturacak her şey bir güvenlik problemi olarak görülmüş ve anında müdahaleye maruz kalmıştır. Düzensizlik ve güvenlik tehditlerinin her zaman için ücretli çalışma disiplinine karşı çıkanlar tarafından geldiğinin düşünülmesi ve düzenin herkes için iyi olduğunun söylenmesi aslında özel mülkiyet sistemi üzerine kurulmuş olan sivil topluma içkin güvensizlik ortamının ideolojik olarak maskelenmesidir (Neocleous, 2013:214-215). Buradan hareketle Neocleous, "Düzen ve güvenlik kavramları etrafında örgütlenmiş bir toplum, sürekli bir polis erki yönetimindeki bir toplumdur" (Neocleous, 2016:156) diye yazacaktır. Bu toplum mevcut düzeni

ve güvenliği tehdit ettiği gerekçesi ile mülkiyet rejimine karşı tehdit oluşturan tüm oluşumlara karşı polis erkini ve savaş erkini sürekli olarak seferber eder. Güvenliğin seferber edilmesi demek sermayenin savunulması demektir.

3.2. Savaş Erki

Neocleous (2014b:14) burjuva modernitesini destekleyen güvenlik mantığının barış durumu ile birleştirilmeye çalışıldığını ancak burjuva toplumunda barış durumu ile savaş durumu arasındaki farkın silikleştiğini söyler. Yani savaş ile barış arasında yapılan ayrım oldukça sorunlu bir ayrımdır, zira barış durumu aslında savaşın bir şekilde farklı araçlarda devam ettirilmesidir. Ayrıca aynı şekilde liberalizmin bir çeşit barış ideolojisi olduğu da bu nedenle eleştirilmesi gereken bir şeydir. Liberal iddia bir barış tezi üzerinden ilerler ve bütün dünyanın liberal (uygar) olması durumunda tüm dünyada hüküm sürecek olan bir güven ortamı olacağını iddia eder. Çünkü savaş serbest ticaretin önündeki en büyük engeldir ve buna ek olarak zaten serbest ticaret kendi başına barışçıl bir ortamın yaratılmasını sağlar. Bu nedenle savaş liberalizm için istenmeyen, olmaması gereken, zararlı bir şeydir. Neocleous bu noktaya itiraz eder. Ona göre liberalizm iddia edilenin aksine bir savaş felsefesidir, liberaller savaşı barış ve güvenlik, kanun ve düzen, ve polis gibi çeşitli başlıkların altına gömmektedir (Neocleous,2014b:19). Böylece liberalizm güvenliği, hukuku, düzeni vs. ulusal ve uluslararası alanda barışı sağlamak için (aslında düzeni inşa etmek için) sunar ve bunların içerisindeki şiddeti ve savaşı ise bu yolla gizler.

Neocleous'a göre (2014b:126) sözde barış ve güvenlik üzerine inşa edilmiş liberal düşünce aslında sürekli olarak bir savaş siyaseti gütmekte ve savaş erkini sürekli olarak canlı tutmaktadır. Buna örnek olarak ilksel birikim sürecinde işçilerin ücretli emek dışındaki alternatif geçim yollarına karşı açılan savaşı, ücretli çalışmayı reddeden başıboşlara karşı açılan savaşı, ekilmemiş arazileri ele geçirmek anlamında verilen savaşı ve ortak alanların israf edilişine karşı verilen savaşı verebiliriz. Bu anlamda burjuva toplumsal düzeni bu uygulamalara savaş demekten kaçınsa da (çünkü bu uygulamalar genelde polis erki tarafından yapılmaktadır ve bu anlamda hatalı bir şekilde savaş olanın dışında olarak konumlandırılmaktadır) sürekli bir savaş halindedir.

Neocleous ayrıca liberal anlayışın çeşitli ikiliklerle devlet erkinin olduğundan farklı görünmesine yol açtığını söyler. Bu noktaya şöyle dikkat çeker; liberalizm, devlet erkinin karmaşıklığını çeşitli ikilikler aracılığı ile basitleştirmekte ve böylece bir yanılsama oluşturmaktadır; idare-hukuk, acil-normal, istisna-anayasa ve polis-ordu (Neocleous,2014b:29). Böyle bir ayrım savaş erki ile polis erkini birbirlerinden ayrı işleyen bağımsız süreçlermiş gibi ele alır. Ancak savaş erki ile polis erki, birer devlet erki olarak beraber işleyen süreçlerdir ve bunları işler kılan şey ise belirli bir düzensizlik durumudur. Savaş erki de polis erki de devlet erki aracılığıyla belirli bir düzensizlik ile mücadele ederler ve aynı şekilde düzeni inşa ederler. Bu nedenle de savaş erkini orduya, polis erkini de polise indirgeyemeyiz (Neocleous,2014b:30). Neocleous savaş erki ile polis erkinin birleşikliğinin örneği olarak teröre karşı savaşı verir. Çünkü teröre karşı savaş uluslararası arenada savaş erki aracılığıyla ve ulusal arenada da polis erki aracılığıyla düzeni sağlamanın bir aracıdır. Neocleous'a *terörle savaşın asıl amacı ne değildir?* diye sorarsak; *terörle savaşın asıl amacı asla terörü bitirmek değildir* diye cevap alırız. Bu anlamda Neocleous'a göre (2014b:31) terörle savaş kapitalist birikim için yeni temeller inşa etmek amacı ile sivil toplumu yönetmek ve toplumsal düzeni inşa etmek ile ilişkili bir şeydir ve bu nedenle terörle savaş, savaş erki ile polis erkinin bir kombinasyonudur. Böylece Neocleous'dan hareketle devletin çeşitli yöntemlerle sivil toplumu dizayn ettiğini söyleyebiliriz.

Sonuç olarak tekrar etmek gerekirse liberalizmin barışseverlik anlatısı bir düzmecedir. Neocleous'a göre (2014b:178) 18. yüzyıl liberalizminin militarist yanları 19. yüzyılın doktrinci serbest tüccarları tarafından görmezden gelinmiştir ve liberalizm ile barış, barış ile de ticaret arasında bir ilişki kurularak barış ortamının hakim olduğu bir sivil toplumda serbest bir şekilde ticaret yapan tüccarların varlığının barışı gerekli kıldığı gibi bir sonuca ulaşılmıştır. Bu nedenle doğal olarak tıpkı güvenlik gibi barış da hiçbir şekilde sorgulanmadan iyi bir şey olarak görülmüş ve tartışmasız bir şekilde var olması istenmiştir. Kimse barışa hayır demez. Ancak Neocleous'a göre barış, güvenlik adına uygulanan bir şiddettir ve bu anlamda savaşın asıl amacı zaten barışı ve güvenliği sağlamaktır (Neocleous, 2014b:47). Polis erki bize toplumsal düzenin şiddet ile inşasını anlatırken savaş erki de dünya düzenin şiddet ile inşasını anlatır ve bu ikisi her zaman el ele gider (Neocleous, 2014b:208). Devlet gerektiğinde ve istediğinde bu erkleri kullanarak sivil

topluma piyasanın ihtiyaçları doğrultusunda müdahale eder ve piyasayı yeniden şekillendirir.

SONUÇ

Devlet ve sivil toplum tartışmaları söz konusu olduğunda çoğu zaman sivil toplumun devletten bağımsız olduğu ve devlet karşısında konumlandığı ileri sürülmektedir. Bu aslında bir temenni olarak her zaman yerini koruyacaktır. Sivil toplumun devletten bağımsız olamayacağını varsaymak kendi içinde çeşitli tartışmaları da barındırmaktadır. Zira eğer devlet bütün alanı kuşatıcı bir niteliğe sahipse o zaman devletten kurtulmak, devlet dışında sivil bir muhalefet veya hareket oluşturmak imkansız hale gelecektir. Burada Neocleous'un ileri sürdüğü görüşleri bazı konulara dikkat etmemiz gerektiğini hatırlatmaktadır. Örneğin Neocleous'dan hareketle şunu söyleyebiliriz; devlet çoğunlukla sivil toplum alanına müdahale etmekte ve bunu istemektedir. Dolayısıyla sivil toplum olgusu üzerine fikir sunanların, sivil toplumun baştan sona yurttaşlık bilincinin yükümlülüğüyle hareket eden insanlardan oluştuğunu ve bu alanın özgürlükler ve demokratik bir alan olduğu yönündeki varsayımlarını bir kez daha gözden geçirmeleri gerekmektedir. Zira devlet, gerek polis erki ve gerekse hemen hemen bütün alanı kuşatan savaş erkiyle sivil alanı daraltmaktadır. Neocleous, sivil alanın asla boş bırakılmadığına, sonuç olarak polis erki bize toplumsal düzenin şiddet ile inşasını anlatırken savaş erki de dünya düzenin şiddet ile inşasını anlatır ve bu ikisi her zaman el ele gider. Devlet gerektiğinde ve istediğinde bu erkleri kullanarak sivil topluma piyasanın ihtiyaçları doğrultusunda müdahale eder ve yeniden şekillendirir.

KAYNAKÇA

Akat, A.S. (1991). "Sivil Toplum ve Ekonomi", **Sivil Toplum**, İstanbul: Türkiye Sosyal Ekonomik ve Siyasal Araştırmalar Vakfı Yayınları.

Arslan, O. (2001). **Kurumsal ve Tarihsel Aşamalarıyla Sivil Toplum ve Türkiye Gerçeği**, İstanbul: Bayrak Yayınları.

Bedirhanoğlu, Pınar; Dölek, Çağlar; Hülagü, Funda: (2016). "Eleştirel Güvenlik Çalışmalarının Marksist Eleştirisine Katkı: Devlet, Zor ve Sınıf Mücadelesi Bağlamında "Güvenliği" Yeniden Düşünmek," **Praksis**, S. 40, Ankara, Dipnot Yayınları, s. 9-40.

Çaha, Ö. (1996a). **Sivil Kadın: Türkiye'de Sivil Toplum ve Kadın**, Ankara: Vadi Yayınları.

Çaha, Ö. (2001b) ; "Türkiye'de Sivil Toplumun Oluşumu ve Gelişimi", **Liberalizmin İncelenmesi**, Ankara: Friedrich Naumann Vakfı Yayınları.

Gramsci, A. (1967). **Aydınlar ve toplum** çev. V.Günyol, F.Edgü ve B.Onaran, İstanbul: Çan Yayınları.

Hegel, G.W.F. (2006). **Tüze Felsefesi**, çev. Aziz Yardımlı, İstanbul: İdea Yayınevi.

_____. (1991). Hukuk Felsefesinin Prensipleri, çev. Cenap Karakaya, İstanbul: Sosyal Yayınları.

Keane, J. (1993). "Despotizm ve Demokrasi Sivil Toplum ile Devlet Arasındaki Ayrımın Kökenleri ve Gelişimi", **Sivil Toplum ve Devlet**, (Çeviren: Levent Köker), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Knox, T. M. (1967). *Hegel's Philosophy of Right*, New York, Oxford and London: Oxford University Press.

Kongar, E. (1991). "Sivil Toplum ve Kültür", **Sivil Toplum**, İstanbul: Türkiye Sosyal Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Vakfı Yayınları.

Marx, Karl. (2014). **Yahudi Sorunu**, çev. Muzaffer İlhan Erdost, 5. bs. Ankara: Sol Yayınları,

Neocleous, M. (2013). **Toplumsal Düzenin İnşası: Polis Erkinin Eleştirel Teorisi**, Çev. Ahmet Bekmen, Yay. Haz. Özcan Özen, İstanbul, 1. bs. h2o Yayıncılık.

_____.(2014a). **Güvenliğin Eleştirisi**, Çev. Tonguç Ok, Yay. Haz. Ersin Vedat Elgür, Ankara, 1. bs. Notabane Yayınları.

_____.(2014b). **Savaş Erki Polis Erki**, Çev. Beyza Sümer Aydaş, Yay. Haz. Ersin Vedat Elgür, Ankara, 1. bs. Notabane Yayınları.

_____.(2015a). **Sivil Toplumu Yönetmek: Devlet İktidarı Kuramına Doğru**, Çev. Bahadır Ahıska, Yay. Haz. Yalçın Bürkev, Ankara, 2. bs. Notabane Yayınları.

_____.(2015b). **Devleti Tahayyül Etmek**, Çev. Akın Sarı, Yay. Haz. Ersin Vedat Elgür, Ankara, 2. bs. Notabane Yayınları.

_____.(2016). **Evrensel Hasım: Güvenlik, Sermaye ve Tüm İnsanlığın Düşmanları**, Çev. Beyza Sümer Aydaş, Yay. Haz. Ersin Vedat Elgür, İstanbul, 1. bs. Notabane Yayınları.

Portelli, H. (1982). **Gramsci ve Tarihsel Blok**, Çev. K.Somer, Ankara: Savaş Yayınları,

Resnick, Philip. (June 1987). "State and Civil Society: The Limits of a Royal Commission", *Canadian Journal of Political Science*, XX, 2.

Yerasimos, S. (2001). "Sivil Toplum, Avrupa ve Türkiye", **Türkiye'de Sivil Toplum ve Milliyetçilik**, İstanbul: İletişim Yayınları.